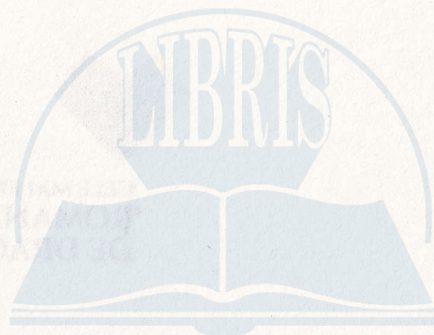

STENDHAL
ROȘU ȘI
NEGRU

TRADUCERE DIN LIMBA FRANCEZĂ
IRINA MAVRODIN

Rămasă singură cu Fouqué, ținu să îngroape capul iubitului ei cu propriile ei mâini. Fouqué simțea că înnebunește de durere.

Prin grija lui Mathilde, această grotă sălbatică fu împodobită cu marmură sculptată cu mare cheltuială în Italia.

Doamna de Rênal își ținu făgăduiala. Nu încercă în nici un fel să-și curme viața; dar, după trei zile de la moartea lui Julien, muri și ea, îmbrățișându-și copiii.

SFÂRȘIT

Neajunsul domniei opiniei publice, care de altfel aduce libertatea, este că ea se amestecă acolo unde nu ar trebui; de exemplu: în viața privată. De aici, tristețea Americii și a Angliei. Pentru a evita să se atingă de viața privată, autorul a inventat un orașel, *Verrières*, iar când a avut nevoie de un episod, de un juriu sau de o curte cu juri, a plasat totul la Besançon, unde el nu a fost niciodată...

CUPRINS

CARTEA ÎNTÂI	5
Avertisment	6
I. Un orașel	7
II. Un primar	11
III. Bunurile săracilor	15
IV. Un tată și un fiu.....	21
V. O negociere	26
VI. Plictiseala	35
VII. Afinitățile elective	44
VIII. Mici întâmplări	56
IX. O seară la țară	65
X. O inimă mare și o avere mică	74
XI. O seară	78
XII. O călătorie	84
XIII. Ciorapii ajurați	91
XIV. Foarfecile englezești	97
XV. Cântecul cocoșului	101
XVI. A doua zi	106
XVII. Prim-adjunctul	112
XVIII. Un rege la Verrières	118
XIX. Când gândești, suferi	132
XX. Scrisorile anonime	142
XXI. Dialog cu un stăpân	147
XXII. Moduri de a acționa în 1830	162
XXIII. Supărările unui funcționar	175
XXIV. O capitală	190
XXV. Seminarul	197
XXVI. Lumea sau ceea ce îi lipsește bogatului	206
XXVII. Prima experiență de viață	218
XXVIII. O procesiune	223
XXIX. Prima avansare	231
XXX. Un ambițios	248
CARTEA A DOUA	267
I. Plăcerile vieții la țară.....	269
II. Intrarea în lume	281
III. Primii pași	290
IV. Palatul de la Mole	294
V. Sensibilitatea și o mare doamnă preacucernică	308
VI. Un mod de a rosti cuvintele	312

VII.	Un atac de gută	320
VIII.	Care decorație e cu adevărat importantă	329
IX.	Balul	340
X.	Regina Marguerite	350
XI.	Autoritatea unei fete	359
XII.	Să fie oare un Danton?.....	364
XIII.	Un complot	371
XIV.	Gândurile unei fete	381
XV.	Să fie oare un complot?	388
XVI.	Ora unu după miezul nopții	394
XVII.	O sabie veche	401
XVIII.	Momente îngrozitoare	407
XIX.	Opera Buffa	413
XX.	Vasul japonez	423
XXI.	Nota secretă	430
XXII.	Discuția.....	436
XXIII.	Clerul, pădurile, libertatea	445
XXIV.	Strasbourg.....	454
XXV.	Slujitoarea virtuții	461
XXVI.	Iubire morală	469
XXVII.	Cele mai bune posturi din sânul bisericii	474
XXVIII.	<i>Manon Lescaut</i>	478
XXIX.	Plictiseala	483
XXX.	O lojă la Opera Buffa	487
XXXI.	Să o înspăimânt!	492
XXXII.	Tigrul	498
XXXIII.	Infernul slăbiciunii	504
XXXIV.	Un om inteligent	510
XXXV.	O furtună	517
XXXVI.	Detalii triste	523
XXXVII.	Un turn	531
XXXVIII.	Un om puternic	536
XXXIX.	Intriga	543
XL.	Liniștea	548
XLI.	Judecata	553
XLII.		561
XLIII.		567
XLIV.		573
XLV.		581

În colecția
Cele mai frumoase romane de dragoste
au apărut:

Charlotte Brontë, *Jane Eyre*
Edith Wharton, *Rivalitate*
Gustave Flaubert, *Doamna Bovary*
Cella Serghi, *Pânza de păianjen*
Louis Bromfield, *Toamnă timpurie*
Stendhal, *Roșu și Negru*

vor apărea:
D.H. Lawrence, *Amantul doamnei Chatterley*
Jane Austen, *Mândrie și prejudecată*

Avertisment

Această carte era pe punctul de a apărea când marile evenimente din iulie au dat tuturor spiritelor o direcție puțin favorabilă jocurilor imaginației. Avem toate motivele să credem că paginile următoare au fost scrise în 1827.

I

Un orașel

*Put thousands together
Less bad,
But the cage less gay.¹*
Hobbes

Orașelul Verrières poate trece drept unul dintre cele mai frumoase din Franche-Comté. Casele lui albe, cu acoperișurile lor ascuțite acoperite cu țigle roșii se întind pe povârnișul unei coline, ale cărei sinuozități sunt puternic desenate de niște pâlcuri de castani viguroși. Râul Doubs curge la câteva sute de picioare sub fortificațiile construite odinioară de spanioli și acum căzute în ruină.

Orașelul Verrières este adăpostit la nord de un munte înalt, care face parte din masivul Jura, muntele Verra. Culmile lui sfârâmate se acoperă cu zăpadă încă de cum dă frigul în octombrie. Un torent, care se năpustește din munte, străbate Verrières înainte de a se arunca în Doubs, punând în mișcare numeroase ferăstraie mecanice de tăiat buștenii; e o industrie foarte simplă și aducătoare de o anumită bunăstare pentru cei mai mulți dintre locuitori, care sunt nu atât burghezi cât țărani. Dar nu ferăstraiele mecanice au îmbogățit acest orașel.

¹ Închide laolaltă o mie dintre cei mai puțin ticăloși, dar și pușcăria va fi mai puțin veselă. (în limba engleză în original)

Bunăstarea generală se datorează fabricii de pânzeturi vopsite, zise de Mulhouse, și astfel, după căderea lui Napoleon, aproape toate fațadele caselor din Verrières au fost reconstruite.

De îndată ce ai intrat în oraș, ești asurzit de vuietul unei mașini zgomotoase și cu o aparență îngrozitoare. Douăzeci de ciocane grele, căzând cu un zgomot care zguduie pavajul, sunt ridicate de o roată pusă în mișcare de apa torentului. Fiecare dintre aceste ciocane fabrică, în fiecare zi, nu știu câte mii de cuie. Niște fete tinere, frumoase și pline de prospețime, pun sub aceste ciocane enorme micile bucăți de fier care sunt repede transformate în cuie. Această muncă, atât de grea în aparență, este una dintre acelea care îl uimesc cel mai mult pe călătorul care pătrunde pentru prima oară în munții care despart Franța de Elveția. Dacă, intrând în Verrières, călătorul întreabă a cui este acea frumoasă fabrică de cuie care îi asurzește pe oamenii de pe strada mare, i se răspunde cu o voce tărăganată: *E a domnului primar.*

Și dacă același călător se oprește câteva clipe pe această stradă principală din Verrières, care urcă de la râul Doubs până pe vârful colinei, e mai mult ca sigur că va întâlni un bărbat înalt și cu înfățișarea importantă a cuiva foarte ocupat.

Când apare el, toți își scot pălăria pe dată. Părul lui începe să încărunțească, și e îmbrăcat în haine gri. I s-au decernat mai multe decorații, are o frunte înaltă, un nas acvilin, și trăsăturile feței lui sunt oarecum regulate: la prima vedere, găsești chiar că reunește demnitatea unui primar de la țară cu acea înfățișare plăcută pe care o mai poți întâlni la un bărbat de patruzeci și opt sau de cincizeci de ani. Dar curând călătorul parizian e șocat de un anume aer plin de mulțumire de sine și de înfumurare amestecat cu un fel de marginire și de lipsă de inventivitate. Simți, în sfârșit, că talentul acestui bărbat se limitează la a obține să i se plătească foarte exact ceea ce i se datorează și să plătească el însuși cât mai târziu ceea ce le datorează altora.

Așa este primarul orașelului Verrières, domnul de Rênal. După ce a traversat strada cu un pas grav, el intră în primărie, și călătorul nu-l mai vede. Dar, dacă își continuă plimbarea, la

cam o sută de pași mai sus, zărește o casă destul de frumoasă și, prin grilajul de fier, o grădină magnifică. Dincolo de ea, la orizont, se văd colinele din Burgundia, care parcă sunt făcute anume pentru plăcerea ochilor. Această priveliște îl face pe călător să uite atmosfera viciată de mici interese bănești care începe să-l asfixieze.

I se spune că acea casă îi aparține domnului de Rênal. Primarul din Verrières și-a făcut frumoasa casă de piatră pe care tocmai o termină de construit din câștigurile pe care i le-a adus marea lui fabrică de cuie. Se zice că familia lui este de origine spaniolă, de viță veche, și se mai spune și că s-a stabilit în acel loc cu mult înainte de cucerirea lui de către Ludovic al XIV-lea.

După 1815, se rușinează că e industriaș: 1815 l-a făcut primar al orașelului Verrières. Zidurile terasei care susțin diferitele părți ale acestei magnifice grădini care, din etaj în etaj, coboară până la râul Doubs, sunt și ele răsplata științei domnului de Rênal într-ale comerțului cu cuie.

Să nu vă așteptați să găsiți în Franța acele grădini pitorești din jurul orașelor manufacturiere din Germania, Leipzig, Frankfurt, Nürnberg etc. În Franche-Comté, cu cât construiești mai multe ziduri, cu cât îți presari mai mult proprietatea cu pietre înălțate una peste alta, cu atât ești mai respectat de vecini. Grădinile domnului de Rênal, pline de ziduri, sunt admirate și pentru că el a cumpărat, în aur, câteva petice de pământ pe care se află. De exemplu, ferăstrăul mecanic a cărui așezare ciudată pe malul râului Doubs v-a uimit când ai intrat în Verrières, și pe care ai remarcat numele de SOREL, scris în litere uriașe pe o scândură care domină acoperișul, ocupa, în urmă cu șase ani, spațiul pe care se înalță acum zidul celei de-a patra terase din grădina domnului de Rênal.

Călcându-și pe mândrie, domnul primar a trebuit să facă multe demersuri pe lângă bătrânul Sorel, țăran aprig și încăpățânat; a trebuit să-i numere mulți bani de aur ca să-l convină să-și mute ferăstrăul în altă parte. Cât privește râul public care pune în mișcare ferăstrăul, domnul de Rênal, datorită

încrăderii de care se bucură la Paris, a obținut să fie deviat. Această favoare i s-a făcut după alegerile din 182...

I-a dat lui Sorel patru pogoane în schimbul a unuia singur, situat la cinci sute de pași mai jos pe malul râului Doubs. Și, deși această poziție era mai avantajoasă pentru comerțul său cu scânduri de brad, moș Sorel, cum i se spune de când este bogat, a știut să stoarcă din nerăbdarea și *mania de proprietar* de care era cuprins vecinul său suma de 6 000 de franci.

Este adevărat că acest târg a fost criticat de pricepuții locului. Odată, într-o zi de duminică, în urmă cu patru ani, domnul de Rênal, întorcându-se de la biserică în costum de primar, l-a văzut de departe pe bătrânul Sorel, înconjurat de cei trei fii ai săi, cum îl privește surâzând. Acest surâs a fost ca un cuțit înfipt în inima domnului primar, care își spune de atunci că ar fi putut face schimbul în condiții mult mai bune.

Pentru a ajunge să fii respectat în Verrières, important este să nu adopți – construind totodată multe ziduri – vreun plan adus din Italia de acei zidari care, primăvara, trec prin strămtorile din munții Jura, mergând spre Paris. O asemenea inovație i-ar aduce celui care ar construi astfel o eternă reputație de om *nechibzuit*, și el ar fi pentru totdeauna pierdut în ochii oamenilor înțelepți și moderați care hotărăsc cine trebuie și cine nu trebuie respectat în Franche-Comté.

În fapt, acești oameni înțelepți exercită aici cel mai plictisitor dintre *despotisme*; tocmai din cauza acestui cuvânt nesuferit șederea în micile orașe este insuportabilă pentru cine a trăit în marea republică numită Paris. Tirania opiniei, și încă ce opinie! este la fel de *prostească* în orașelele din Franța ca și în Statele Unite ale Americii.

II

Un primar

Importanța! Domnule, oare nu înseamnă nimic? Respectul proștilor, uluirea copiilor, invidia bogaților, disprețul celui înțelept.

Barnave¹

Din fericire pentru reputația domnului de Rênal ca administrator, un uriaș *zid de susținere* era necesar pentru promenada publică ce merge de-a lungul colinei, la o sută de picioare deasupra râului Doubs. Datorită acestei admirabile poziții, ai de aici una dintre cele mai pitorești priveliști din Franța. Dar în fiecare primăvară ploile torențiale loveau promenada, săpau în ea adevărate șanțuri, o făceau impracticabilă. Acest inconvenient, simțit de toată lumea, l-a silit în mod fericit pe domnul de Rênal să-și immortalizeze administrația printr-un zid înalt de douăzeci de picioare și lung cam de șaizeci sau de optzeci de metri.

Parapetul acestui zid, pentru care domnul de Rênal a trebuit să se ducă de trei ori la Paris, căci ministrul de interne care-l precedase pe cel actual se declarase dușman de moarte al promenadei din Verrières, se înalță acum cu patru picioare

¹ Antoine-Pierre-Joseph-Marie Barnave (1761–1793), om politic francez, partizan al dinastiei constituționale; a murit ghilotinat în perioada Terorii.

XXI

Nota secretă

Căci toate lucrurile pe care vi le povestesc le-am văzut; și, dacă m-am putut înșela văzându-le, cu siguranță că mă înșel spunându-vi-le.

Scrisoare către Autor

Marchizul îl chemă la el; domnul de La Mole părea întinerit, ochii îi străluceau.

– Să vorbim puțin despre memoria dumitale, îi spuse el lui Julien. Se spune că e uluitoare! Ai putea să înveți pe dinafară patru pagini și să te duci apoi să le spui pe de rost la Londra? Dar fără să schimbi nici un cuvânt!...

Marchizul mototolea nervos ziarul *La Quotidienne* din ziua aceea și încerca, în zadar, să-și ascundă aerul foarte serios pe care Julien nu i-l mai văzuse niciodată, nici chiar atunci când fusese vorba de procesul Frilair.

Julien avea destulă experiență ca să-și dea seama că trebuia să pară înșelat de tonul calm și oarecum monden pe care îi vorbea marchizul.

– Acest număr din *La Quotidienne* nu e, poate, foarte amuzant; dar, dacă domnul marchiz îmi permite, mâine-dimineață voi avea onoarea să i-l spun pe de rost de la un capăt la altul.

– Cum?! Chiar și anunțurile?

– Exact, și fără să lipsească un cuvânt.

– Pe cuvântul dumitale de onoare? reluă marchizul cu gravitate.

– Da, domnule, singurul lucru care mi-ar putea tulbura memoria ar fi teama de a nu reuși s-o fac.

– Am uitat să-ți precizez ieri: nu-ți cer să juri că nu vei spune niciodată nimic nimănui din ceea ce vei auzi; te cunosc prea bine ca să te jignesc în felul acesta. Am garantat pentru dumneata; te voi duce într-un salon, unde se vor întruni douăsprezece persoane; vei nota tot ce va zice fiecare.

Nu te neliniști, nu va fi o conversație complicată; fiecare va vorbi la rândul lui, asta nu înseamnă că în ordine, adăugă marchizul reluându-și aerul fin și spiritual care îi era atât de firesc. În timp ce noi vom vorbi, dumneata vei scrie tot ce auzi, adică vreo douăzeci de pagini; te vei întoarce aici împreună cu mine, și vom reduce aceste douăzeci de pagini la patru. Sunt cele patru pagini pe care mi le vei spune pe de rost mâine-dimineață, în locul întregului număr din *La Quotidienne*. Imediat după aceea vei pleca; va trebui să călătorești cu diligență, ca orice tânăr care voiajează pentru plăcerea sa. Scopul dumitale va fi să faci în așa fel încât să nu te remarce nimeni. Vei ajunge la un personaj foarte important. Acolo, vei avea nevoie de mai multă dibăcie. Este vorba de a-i înșela pe toți cei care îl înconjoară; căci, printre secretarii și servitorii săi, există oameni vânduți dușmanilor, care îi pândesc pe agenții noștri, aflați în trecere, pentru a-i intercepta.

Vei avea la dumneata o scrisoare de recomandare lipsită de importanță.

În momentul când Excelența Sa se va uita la tine, vei scoate din buzunar ceasul meu, iată-l aici, pe care ți-l împrumut pentru această călătorie. Ia-l la dumneata și, ca să fim chit, dă-mi-l pe al dumitale.

Cele patru pagini învățate de tine pe de rost vor fi scrise chiar de duce, la dictarea dumitale.

După aceea, dar nu mai devreme, bagă bine de seamă, vei putea, dacă Excelența Sa te întreabă, să-i povestești cum s-a desfășurat ședința la care vei asista.

Nu te vei plictisi în timpul călătoriei căci, între Paris și reședința ministrului, sunt tot felul de oameni care de-abia așteaptă să tragă un glonț în domnul Sorel. Atunci, misiunea ta s-ar sfârși și asta ar duce la o mare întârziere; căci, dragul meu, cum am putea afla de moartea dumitale? Zelul dumitale nu poate merge până într-acolo încât să ne-o anunțe.

Du-te fuga și cumpără-ți niște haine, reluă marchizul cu un aer serios. Îmbracă-te așa cum erai îmbrăcat acum doi ani. În seara asta trebuie să ai un aer mai puțin îngrijit. Pe drum, dimpotrivă, va trebui să arăți ca de obicei. Lucrurile astea te surprind; nu cumva prudența dumitale te face să intri la vreo bănuială? Da, prietene, unul dintre venerabilii domni pe care îi vei auzi spunându-și opiniile este în stare să trimită unde trebuie unele informații datorită cărora, seara, în vreun han unde vei cere să ți se aducă cina, ți se va putea pune în mănca-re, cel puțin niște opium.

– E mai bine să fac treizeci de leghe mai mult și să nu merg pe drumul direct. Bănuiesc că-i vorba de Roma...

Marchizul luă un aer distant și nemulțumit, pe care Julien nu i-l mai văzuse de la Bray-le-Haut.

– Domnule, vei afla asta în momentul când voi considera că e timpul să ți-o spun. Nu-mi plac întrebările.

– Asta nu-i o întrebare, reluă Julien, cu efuziune; domnule, vă jur că nu făceam decât să gândesc cu voce tare, căutam în mintea mea drumul cel mai sigur.

– Da, se pare că gândurile îți erau foarte departe. Nu uita niciodată că un ambasador, și mai ales unul de vârsta dumitale, nu trebuie să aibă aerul că abuzează de încrederea ce i se arată.

Julien se simți foarte jignit; greșise. Amorul său propriu căuta o scuză și nu o găsea.

– Întotdeauna când facem vreo prostie o punem pe seama sentimentelor noastre, adăugă domnul de La Mole.

După o oră, Julien se afla în anticamera marchizului; avea o ținută de subaltern, niște haine vechi, o cravată de un alb

îndoielnic și ceva pedant și totodată ridicol în întreaga lui înfățișare.

Când îl văzu, marchizul izbucni în râs, și de-abia atunci Julien se convinse cu adevărat că făcuse ce trebuie.

„Dacă și acest tânăr mă trădează“, își zicea domnul de La Mole, „în cine să mai am încredere? Și totuși, când faci un lucru trebuie să ai încredere în cineva. Fiul meu și străluciții lui prieteni de teapa lui au suflet și sunt în stare de fidelitate cât o sută de mii de oameni; dacă ar trebui să se lupte, și-ar da viața pe treptele tronului, ei știu totul... în afară de ceea ce e nevoie în acest moment. Să mă ia dracu', dacă văd pe vreunul dintre ei în stare să învețe pe de rost patru pagini de text și să facă o sută de leghe fără să fie descoperit. Norbert ar ști să moară întocmai ca strămoșii lui, dar asta o poate face și un recrut...“

Marchizul căzu într-o adâncă reverie: „Și“ își spuse el suspirând, „poate că acest Sorel știe la fel de bine ca el să și moară...“

– Să ne urcăm în trăsură, zise marchizul, vrând parcă să alunge un gând neplăcut.

– Domnule, spuse Julien, în timp ce mă îmbrăcam cu costumul acesta, am învățat pe de rost prima pagină din ziarul *La Quotidienne* de astăzi.

Marchizul luă ziarul. Julien reproducuse totul fără să greșească un cuvânt. „Bine“, își zise marchizul, care devenise foarte diplomat în acea seară; „cât timp recită, tânărul nu va observa pe ce străzi mergem.“

Sosiră într-un mare salon destul de trist ca înfățișare, cu pereții acoperiți în parte cu lemn, în parte cu catifea verde. În mijlocul salonului, un lacheu cu o mutră încruntată termina de aranjat o masă mare de sufragerie, pe care, mai apoi, o transformă în masă de lucru, cu ajutorul unui imens covor verde, plin de pete de cerneală, rămas din vreun minister.

Stăpânul casei era un bărbat uriaș, al cărui nume nu fu rostit niciodată; lui Julien i se păru că arată și că vorbește ca un om care nu face decât să mănânce și să digere.